

JEDNO PREZIME IZ POKRČJA KAO SOCIOLINGVISTIČKI FENOMEN

Sažetak: *U formi mnogih prezimena iz Pokrčja ogleda se nekadašnja nejezična zbilja. Jedno od takvih prezimena jest i prezime Uzelac. Zabilježili su ga mletački dokumenti 17. stoljeća kao Oselaz (Osselaz), a nalazi se i u popisu stanovništva Like i Krbave 1712. godine. Između forme kako su prezime zabilježili dokumenti pisani mletačkom i njemačkom grafijom i forme u kakvoj se danas upotrebljava postoji razlika koju je po jezičnim zakonitostima lako objasniti. U toj se razlici krije smisao nastanka prezimena i povijesna zbilja da je mletačka, odnosno austrijska, vlast primamljivala naš živalj s turskog teritorija i naseljavala ga u napuštenu sela uz granicu uz koju se neprestano ratovalo.*

Prilog ne objašnjava samo prvotno značenje prezimenskog znaka nego još s jedne strane razlog zbog kojeg je opća imenica uselac postala vlastito ime i s druge strane razlog zbog kojeg je administracija dviju zapadnoeuropskih zemalja stanovnike označene kao Oselaz, vselacz zabilježila drugačije nego što je zabilježila ranije doseljeno stanovništvo u prostor sjeverne Dalmacije i Like.

Ključne riječi: *prezime, Pokrčje, jezična stvarnost, nejezična stvarnost, rasprostranjenost*

1. Pristup temi

U predzadnjem popisu stanovništva značajniji broj žitelja s prezimenom *Uzelac* bio je u Dalmaciji samo u gradovima: u Splitu, Zadru i Šibeniku, a od onih manjih urbanih sredina u Benkovcu i Biogradu.¹ U jednom od ranijih popisa, samo pedesetak godina prije ovog prethodnijeg, stanovnika s ovim prezimenom bilo je u Dalmaciji samo u njezinim selima.² Takvo sam stanje zatekao i u svom istraživanju antroponimije Bukovice osamdesetih godina prošloga stoljeća. Tada

¹ Odnosi se na popis stanovništva 2001. g. i na knjigu HPR u kojoj su prema tom popisu objavljena prezimena.

² Odnosi se na popis stanovništva 1948. g. i na knjigu LPH u kojoj su prema tom popisu objavljena prezimena.

sam u svojim terenskim zapisima naveo da se prezime *Uzelac* nalazi u Brgudu i Parčićima u dubokoj Bukovici te u selima nadomak ravnokotarskoj pitomini, u Kožlovcu i Donjim Lepurima.³ Teritorijalnu raspodjelu ovoga prezimena spomenut ću još jednom na kraju ovog članka, i to onako usputno, iako bi se u temeljitijoj analizi te raspodjele našle vrlo korisne spoznaje o prezimenu i kao jezičnoj i kao nejezičnoj realnosti i to u kretanju njegovih nositelja kroz prostor i vrijeme sve od prvog spomena *Uzelaca* u dokumentima, u jednoj mletačkoj ispravi, na kraju 17. stoljeća,⁴ i u austrijskom popisu stanovništva u Lici na početku 18. stoljeća, točnije 1712. godine, dakle samo koje desetljeće otkako su Osmanlije napustile Liku, a Mlečani na svojoj granici dobili Austriju kao opasnog takmaca u podjeli strateških pozicija na Balkanu. Dva su razloga zbog kojih ću kazati ponešto o ovom prezimenu kao o prezimenu iz Pokrčja. Prvi je što se sve donedavno ovo prezime javljalo nadomak rijeci Krki, s desne strane njezina toka od izvora do Skradina. Drugi, još važniji razlog, ogleda se u činjenici da su u rasporedu jezičnih signala u postavi prezimena *Uzelac* otisnuti tragovi naseljavanja prostora iz kojeg su se povukli Turci nakon ratnih sukoba s Venecijom i Austrijom u ovom dijelu Balkana.

U članku će se naći opis elemenata jezične i nejezične zbilje u međusobnoj zavisnosti, isprepleteni u oblikovanju prvotnog značenja prezimena, dakle značenja iz trenutka njegova nastanka. Ovakvim se pristupom priklanjam stavu onih teoretičara koji tvrde da su jezični znakovi, prije svega onomastici, posebno toponimi i prezimena, sociolingvistički fenomeni jer im jezične signale nije moguće objasniti ako ih ne povežemo s istinama povijesne, socijalne ili kulturne prirode sredine u kojoj su nastali.

2. Jezična analiza prezimena

U formalnoj strukturi prezimena prepoznatljiva su dva dijela jer se morfemskom granicom jasno može odijeliti osnova od sufiksa. U osnovnom dijelu strukture krije se prvotno značenje prezimena. Radi se o glagolu *useliti*, kojemu značenje poznati rječnik opisuje kao “dovesti koga u novo prebivalište”.⁵ Zbog jedne fonološke pojave u postavi prezimena, tj. zbog zamjene fonema /s/ fonemom /z/, djelomično je zamagljeno prvotno značenje osnove pa i vrsta glagola⁶ kojim je

³ Bjelanović 2012., str. 428, 472- 477.

⁴ U tom je dokumentu (tj. DBK, str. 300 i 301) spomenut neki Jakov Uzelac iz Islama. U popisu stanovništva 1948. godine ovo se prezime nalazi između ostalih mjesta u Dalmaciji i u Islamu Grčkom s 31 čeljadetom u 4 obitelji, a u popisu stanovništva 2001. tamo ovog prezimena nema više.

⁵ RMS s. v. *useliti*. Na sličan način osnovno značenje glagola opisuje i RVA: “dovesti koga ili smjestiti se u novom stanu”.

⁶ Osnova sel- nije u značenjskom odnosu s imenicom *selo*, v. RPS s. v. *selo*, pa prefigirani glagol *useliti* ne znači “dovesti koga u selo”.

prezime motivirano. Pojavu jezična literatura imenuje terminom *lenicija*⁷ i objašnjava da do *lenicije* dolazi kada se bezvučni suglasnik (u ovom slučaju suglasnik *s*) nađe između dva vokala pa ga u toj poziciji govornici nekih dijalekata (npr. onih u sjevernoj Italiji, među kojima je i venecijanski) izgovaraju zvučnim parnjakom (u ovom slučaju suglasnikom *z*).⁸ Ovakvo objašnjenje izravno dovodi u vezu jezične signale u strukturi znaka s etnografskim kontekstom u kojem je prezime nastalo. U osnovi prezimena *Uzelac* nije, dakle, glagol *uzeti* jer se ni jedno od njegovih značenja, pogotovo ono primarno (tj. “prihvatiti, dohvatiti rukom”), ne može povezati ni s jednim segmentom nejezične zbilje po kojem bi prezime moglo biti oblikovano.

Drugi dio formalne strukture prezimena jest sufiks *-ac*. Njime cijela izvedenica postaje imenica u jedninskom obliku. Od mnogobrojnih funkcija ovaj sufiks u strukturi postave *Uzelac* samo poimeničuje glagol iz osnove. Zato zajedno s glagolom tvori prvotno (izgubljeno) značenje prezimena. To bi značenje značenjskom eksplikacijom moglo biti predočeno kao “onaj koji je doveden u novo prebivalište”, odnosno “onaj koji se nastanio u novom prebivalištu”.

Od ostalih jezičnih odlika treba kao značajniju spomenuti samo varijabilnost prezimena. Budući da se u govornoj komunikaciji *Uzelac* ostvaruje i u obliku *Zelac* i da se nestabilnosti javljaju na oba plana njegove forme (*Uzélac* i *Uzèlac*, *Zélac* i *Zèlac*), prezime pripada onoj skupini antroponima kojima varijacije nisu zapreka da uspješno obavljaju svoju funkciju znakova za identifikaciju jedinki u društvenoj sredini.⁹ Varijacija tipa *Zelac* nastaje redukcijom vokalskog početka kao i u prezimena: *Lavanja* od *Alavanja*, *Pačić* od *Opačić*, *Šljebrka* od *Ušljebrka*, *Ljašević* od *Ilijašević* itd.¹⁰ Najprošireniji naglasak u osnovnom padežu prezimena, dugouzlazni na središnjem slogu, dakle *Uzélac*, nastao je uopćavanjem kao i u tolikih imenica na *-ac*. Akcenatske su raznolikosti ponajviše u genitivu množine: *Uzélācā*, *Uzèlācā* i *Uzelācā*.

3. Nejezična stvarnost u strukturi prezimena

U strukturi ovog prezimena, zapravo u motivu po kojem je oblikovano, nazire se povijesna zbilja iz vremena turskih ratova na Balkanu. Čim su Turci nakon poraza pod Bečom 1683. god. napustili sjevernodalmatinski prostor, kninsku i drnišku krajinu, Mlečani su pregli da ga nasele jer su se, poučeni iz ranijeg raz-

⁷ RLN s. v. *lenicija*.

⁸ Zbog ove pojave neujednačeno je grafijsko predočivanje prezimena i u mletačkom dokumentu (tj. *Oselaz* i *Osselaz*, u bilj. 4 navedena je bibliografska jedinica s odgovarajućom stranicom) i u popisu stanovništva u Lici (tj. *vselaz* i *vzelaz*).

⁹ Takav je i varijacijski oblik *Uselac*, zabilježen u Glini, v. LPH s. v. *Uzelac*.

¹⁰ Varijacijske oblike v. pod odgovarajućom natuknicom abecednog poretka rječnika u: Bjelanović 2012.

graničenja,¹¹ pribojavali da se Turci ne povrate u nenaseljeni prostor, kao što su to već učinili nakon prethodnog rata.¹² Da to ostvare, slali su uskoke na turski teritorij, u slabo branjenu zapadnu Bosnu, da otud dovedu ljudsku prinovu opustošenoj i raseljenoj sjevernoj Dalmaciji. Što nisu uspijevali privolom, nagovorima, obećanjima itd. uskoci su uspijevali silom: ljudima su oduzimali stoku, palili im kuće i onda im prepustili da sami odluče hoće li ostati na svojim zgarištima ili će se preseliti u Dalmaciju, pod okrilje Venecije kao moćne kršćanske sile od koje će dobiti kuće za stanovanje, zemlju i za obrađivanje i za ispašu stoke. Ohrabren uvjerenjem da će biti zaštićen, narod je mahom prihvaćao primamljive ponude, kretao za uskocima u novo prebivalište s nadom da će ga tamo dočekati sve ono što mu je obećano. Tako je narodom iz Bjelaja¹³ i iz Zmijanja¹⁴ napučen veći dio kopnenog dijela sjeverne Dalmacije, kraj sa zapadne strane rijeke Krke. Među njima su se zasigurno našli i *Uzelci*.¹⁵

U pripovijetki *Životna staza Jandrije Kutlače*¹⁶ Desnica je na svojstven način, a to znači umjetnički nadahnuo, opisao dolazak naroda u kraj iz kojeg potječe glavni junak njegove pripovijetke, identificiran ne slučajno prezimenom¹⁷ kojemu je prepoznatljiv areal prostiranja. U naslovu se moglo naći kakvo drugo prezime slične prepoznatljivosti, npr. *Bezbradica*, *Masnikosa*, *Mažibrada*, *Šimpraga*, *Štrbac*, *Torbica*, *Traživuk*, pa i *Uzelac*, a da se u narativnom slijedu statičkih i dinamičkih motiva cijele kompozicije ništa ne promijeni. Već na samom početku proze nalazimo podatak, kazan suzdržano kao narodna predaja, dakle bez historiografskih podataka o vremenu migracije i uzrocima zbog kojih je potekla, da su se *Kutlače* zajedno s pretežnim dijelom naroda čitavog tog kraja doselile “prije

¹¹ Iz godine 1671. kad je uspostavljena granica Linea Nani, nazvana prema B. Naniju, mletačkom pregovaraču.

¹² Turci su se usprkos izgubljenom dijelu teritorija u sjevernoj Dalmaciji za Kandijskog rata povratili u Kotare, u Knin, Skradin i Drniš i to lukavom pregovaračkom taktikom. Budući da osvojeno područje Mlečani nisu nakon ratnih uspjeha naselili svojim življem, turski su pregovarači tumačili odredbe sporazuma o razgraničenju onako kako je njima odgovaralo, tj. da *osvojeno* nije isto što i *zaposjednuto* područje, jer zaposjednuto ne može biti ono područje (mjesto) koje nije naseljeno, v. Kosor 1975, str. 9/10; usp. DBD, str. 299.

¹³ DBD, str. 343.

¹⁴ Stanojević 1970., str. 387.

¹⁵ U prostor uz Krku dolazilo je stanovništvo i iz drugih krajeva, npr. iz Rame i Mostarskog blata, ali ovdje nije riječ o naseljavanju Pokrčja nego samo o jednom prezimenu i o pravcu iz kojeg su potekli njegovi nositelji.

¹⁶ Desnica 1974., str. 57-88.

¹⁷ Prezime *Kutlača* porijeklom je nadimak kao i tolika prezimena u kraju između Krke i Zrmanje. S relevantnim brojem žitelja zabilježeno je i u pretposljednem popisu stanovništva (2001. godine) i to u tri mjesta uz rijeku Krku, u Ivoševcima, Kistanjama i Radučiću, doduše sa znatno manjim brojem stanovnika nego što ih je u tim naseljima bilo ranije, čak trostruko manje nego u popisu 1948. godine.

nekoliko generacija odozgo iz Bosne, tamo odnekud s ličko-bosansko-dalmatinske tromede, niz onu rasjelinu u brdima koja pretstavlja jedan od glavnih kanala višestoljetne seobe iz unutrašnjosti prema moru”. Pripovjedač rezolutno progovara i o tragičnoj sudbini toga naroda. Zlopaćenje mu nakon silaska niz rasjelinu, tog “traka crvene, svježe krvi”, uspoređuje s “nezgodom na putu” jer su se doseljenici nepovratno zatekli u kamenjaru, a u njemu nisu našli ničega boljeg od onoga što su ostavili u svom nekadašnjem prebivalištu.

Da bismo potpunije shvatili smisao prezimena *Uzelac* i kao jezičnog i kao nejezičnog fenomena, potreban je odgovor na pitanje zašto je opća imenica postala vlastito ime konverzijom *uselac* → *Uzelac*. Odgovor treba potražiti u činjenici da je u orijentalnim kulturama bio drugačiji način identifikacije osoba u odnosu na način kako se identifikacija ostvarivala u zemljama zapadne Europe približno od XIII. stoljeća i da su u tim (orijentalnim) kulturama osobe bile identificirane njihovim osobnim imenom i osobnim imenom njihova oca. U zapadnoeuropskih naroda identifikacija se u vremenu o kojem je riječ ostvarivala imenskom formulom u kojoj je uz osobno ime presudnu ulogu imalo prezime, s najvažnijim osobinama da je nepromjenjivo i nasljedno.¹⁸ Zato se u ovim našim prostorima prezime pojavljivalo kako-kada, dakle s vremenskom raznolikošću: kasnije u krajevima koji su duže bili pod turskom vlašću. Budući da doseljenici s turskog teritorija nisu imali prezimena kao znaka za identifikaciju, Mlečani su ih (jednako tako i Austrijanci) u svojim popisima identificirali po svojim uzusima, tj. uz osobno ime još i znakom kao prezimenom koji je u trenutku popisa imao značenjski sadržaj znatnije razlikovne vrijednosti u odnosu na značenjski sadržaj prezimenskih znakova ostalih stanovnika. Na ovaj se način u prezimenu *Uzelac* naziru dvije potencijalne realnosti: prva, da su nositelji ovog antroponimskoga znaka relativno kasno doseljeni u ove prostore i, druga, da su vlasti tako nazvane stanovnike razmještale po naseljima u kojima je pored ranije smještenih žitelja bilo još mjesta za useljavanje.¹⁹

4. Još ponešto o razmještaju prezimena

Usporedba publikacija u kojima su objavljena prezimena prema popisima stanovništva u Hrvatskoj²⁰ kazuje da je u razmještaju ovoga prezimena i učestalosti kojom se ono javlja na stanovitim prostorima došlo do znatnijih pomaka u razmaku od samo pedesetak godina. Prvi je pomak u teritorijalnoj raspodjeli. Prema pretposljednem popisu stanovništva, nositeljâ ovoga prezimena ima znatno više

¹⁸ Šimunović 2009., str. 167-175.

¹⁹ U ovim okvirima treba tražiti razlog što se motiv useljenja u novo prebivalište nalazi u osnovi prezimena nevelikog dijela stanovništva uz Tromedu iako se gotovo sav ostali narod odnekud doselio u taj prostor.

²⁰ To su već spomenute dvije publikacije: HPR i LPH.

nego što ih je bilo u ne tako davnoj prošlosti jedino u gradovima (upravno-administrativnim centrima): u Dalmaciji u Splitu, u Lici u Gospiću, na Kvarneru u Rijeci, u središnjoj Hrvatskoj u Zagrebu te u Slavoniji u Osijeku. Drugi se pomak ogleda u činjenici da se u nevelikom vremenskom rasponu znatno smanjio broj članova obitelji *Uzelac*, ali i broj obitelji iz kojih potječu.

O ovoj drugoj pojavi mogli bismo suditi meritorno tek nakon temeljitije demografske analize. Možemo samo reći da bi uzroka moglo biti više. Jedan od njih, možda, potječe otud što su *Uzelci* pretežno Srbi. Ovo danas politički osjetljivo pitanje spominjem prije svega zato što se u nekadašnjem naseljavanju, useljavanju, iseljavanju, odseljavanju, raseljavanju, preseljavanju, u progonu i dogonu, u davanju i oduzimanju imovine itd. ogleda zla sudbina našeg naroda posljednjih nekoliko stoljeća i uloga koju su u tom tragičnom vrtloženju na važnom balkanskom pravcu imale velike sile, oslonjene u ostvarivanju svojih strateških interesa na razlike među južnoslavenskim narodima, na vjerske u dalekim stoljećima, odnedavno na nacionalne. Tako su Turci za svoje vladavine na Balkanu naseljavali u Liku i u zapadnu Bosnu pravoslavni živalj²¹ s uvjerenjem da će im u graničnom pojasu biti sigurna zaštita od neprijatelja, Venecije i Austrije, jer se taj dovedeni živalj od njih razlikuje po vjeri. Kršćanske su sile doseljeni narod mamile na svoju stranu stavljajući u svojoj politici domamljivanja u prvi plan njegovu kršćansku pripadnost i obećanje da će mu u njihovu okrilju biti zagwarantirana vjerska sloboda.²² U naše je vrijeme nekadašnja vjerska razlika postala diskriminantom za razlikovanje stanovništva po nacionalnoj pripadnosti. Neki novi moćnici u sadašnjoj političkoj areni ostvarivali su u skorašnjoj prošlosti svoje ciljeve i tako što su iselili jedan narod iz njegova višestoljetnog prebivališta i to iselili izdanak onih predaka koje su u to isto prebivalište nekoliko stoljeća ranije, ponekad i prinudno, doselile neke druge moćne sile sa svjetske scene. Među iseljenicima našli su se i *Uzelci*, podjednako oni iz sjeverne Dalmacije i Pokrčja kao i oni iz Like. Samo bi ovako mogao biti objašnjen razlog što se u ovim dijelovima Hrvatske, u razmaku od samo pedeset godina, gotovo pet puta smanjio broj stanovnika s prezimenom *Uzelac*.²³

Danas se ovo prezime ne javlja samo u Dalmaciji nego još u Lici, na Korunu i Baniji. Zbog neprestanih promjena u strukturi stanovništva²⁴ i zbog demografskih poremećaja uzduž cijele granice na kojoj se nesigurno živjelo i u međuratnim vremenima nije moguće pouzdano znati pojedinosti o začetku prezimena *Uzelac*, prije svega odgovor na pitanje na kojoj je strani administrativno-teritori-

²¹ Pavičić 1962, str. 250; Roksandić 1991, str. 44.

²² Držali su se obećanja dok nije minula opasnost od Turaka, usp. tematiku unijačenja sredinom XIX. stoljeća u Pokrčju (Petrovo polje) u prozi *Pilipenda* realista Sime Matavulja (*Izabrane pripovetke*, izd. Nolit, Beograd, 1971, str. 169-174).

²³ U Dalmaciji i Lici bilo je 1948. g. preko 1600, a 2001. g. tek blizu 300 stanovnika s ovim prezimenom.

²⁴ DBK, str. 83, 116; Pavičić 1962, str. 212, 213.

jalne uprave ovaj antroponim ranije upotrijebljen kao znak za prezimensku identifikaciju, na mletačkoj ili austrijskoj. Za cjelovitost spoznaje o prezimenu spoznaja o prostoru u kojem je najprije opća imenica postala prezime nema značajniju vrijednost, pogotovo zato što se potvrde o prezimenu *Uzelac* javljaju istovremeno (tj. krajem 17. stoljeća) i u mletačkoj Dalmaciji²⁵ i u austrijskoj Lici.²⁶ Daleko je važnija spoznaja da su ovim znakom bili označeni pripadnici naroda što su ga Turci doveli u Liku i zapadnu Bosnu iz davno osvojenih balkanskih prostora kako bi im bio grudobran u sukobu s kršćanskim silama. Jednako je tako važna i činjenica da je Velebit kao pašnjački predio u većoj mjeri bio spona između sjeverne Dalmacije, Like i svog velebitskog zaleđa nego granica među ovim regijama. Otud tolike identičnosti u korpusu prezimena i u načinu oblikovanja svih vrsta antroponima na cijelom području na kojem se našao jedan etnos.²⁷

5. Zaključak

U poretku jezičnih elemenata prezimena *Uzelac* ogleda se nejezična zbilja iz vremena nastanka ovog antroponimskog znaka. Ta se zbilja najbolje ogleda u osnovi izvedenice, dakle u segmentu ispred sufiksa -ac. U tom dijelu prezimena glagol *useliti* sa značenjem “dovesti koga u novo prebivalište” u izravnoj je vezi s povijesnom istinom da su i Mlečani i Austrijanci useljavali u osvojeni prostor ono žiteljstvo koje su prethodno Osmanlije dovele iz davno osvojenih balkanskih područja da im bude zaštita u graničnom pojasu prema kršćanskim silama. S ovakvim opisom dviju zbilja u međusobnoj isprepletenosti autor u članku objašnjava: prvo, zašto je opća imenica *uselac* postala vlastito ime, drugo, zašto je prezime *Uzelac* bilo rasuto čitavim prostorom iz kojeg se povukla turska sila nakon ratnih gubitaka.

U promjenama teritorijalnog rasporeda prezimena, od prvih potvrda u dokumentima 17. stoljeća do našeg vremena, i znatno smanjenom broju stanovnika s ovim prezimenom danas u odnosu na stanje kakvo je bilo u popisu stanovništva prije pedesetak godina, autor članka vidi tragičnu sudbinu jednog naroda koji je u nekoliko posljednjih stoljeća svoje prošlosti bio najprije useljavan u nečiji prostor a zatim iseljavan iz njega zbog strateških interesa sad ove sad one moćne sile sa svjetske scene. Varijabilnost prezimena ostvarena ili redukcijom vokalskog početka u segmentalnom ili razlikama po dužini izgovora naglašenog sloga uzlazne intonacije u suprasegmentalnom dijelu forme izrazito je jezične prirode. Takve je prirode i potpuno ispražnjen prvotni značenjski sadržaj prezimena. Ovim dvjema jezičnim pojavama nije umanjena vrijednost koju znak ima u obavljanju osnovne funkcije da identificira članove društvene zajednice.

²⁵ Vidi bilj. 4 i 8.

²⁶ U jednom je dokumentu spomenut paroh Nikola Uzelac koji 1696. u Kosinju “vrši vjerske dužnosti i vodi duhovni nadzor ne samo nad pravoslavnima, nego i nad katolicima”, RRG, str. 273.

²⁷ Bjelanović 2012, str. 94.

Literatura:

a) Djela navedena kraticom

- DBD Desnica, Boško 2008. *Sabrana djela*. Zagreb: SKD "Prosvjeta".
- DBK Desnica, Boško 1951. *Istorija kotarskih uskoka*. Beograd: SANU.
- HPR *Hrvatski prezimenik* 2008. F. Maletić, P. Šimunović /ur./, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- LPH *Leksik prezimena SR Hrvatske 1976*. V. Putanec, P. Šimunović /ur./, Zagreb: Institut za jezik – Nakladni zavod Matice hrvatske
- RLN Simeon, Rikard 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva* 1969. Zagreb: Matica hrvatska.
- RMS *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika 1976*. Novi Sad: Matica srpska.
- RPS Skok, Petar 1971-1974. *Enciklopedijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.
- RRG Grujić, Radoslav 1917. *Plemenski rječnik ličko-krbavske županije, Zbornik za narodni život i običaje*, knj. XXI, svezak 2. Zagreb: JAZU
- RVA Anić, Vladimir 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*³. Zagreb: Novi Liber.

b) Djela navedena autorovim prezimenom

1. Bjelanović, Živko (2012.): *Antroponimija Bukovice*. Zagreb: SKD "Prosvjeta".
2. Desnica, Vladan (1974.): *Sabrana djela*, knj. III. Zagreb: Prosvjeta.
3. Kosor, Karlo (1975.): *Drniš pod Venecijom*. *Zbornik Kačić*, god. VII. Split: Franjevačka Provincija presv. Otkupitelja.
4. Pavičić, Stjepan (1962.): *Seobe i naselja u Lici*. *Zbornik za narodni život i običaje*, knj. 41. Zagreb: JAZU.
5. Roksandić, Drago (1991):. *Srbi u Hrvatskoj*. Zagreb: Vjesnik.
6. Stanojević, Gligor (1970.): *Južnoslovenske zemlje u mletačko-turskim sukobima XVI-XVIII vijeka*. Beograd: Istarski institut.
7. Šimunović, Petar (2009.): *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Živko Bjelanović

UDC: 811.163.42'373.232(497.5)

94(497.5)(=163.41)

Original scientific paper

ONE SURNAME FROM POKRČJE AS SOCIOLINGUISTIC PHENOMENON

Abstract: *In a form of many surnames from Pokrčje we can see former non-linguistic reality. One of those surnames is Uzelac. It was recorded in Venetian documents of the 17th century as Oselaz (Osselaz) and it can be seen in the census of Lika and Krbava in 1712. Between the form in which the surname was recorded in Venetian and German graphics and the form it is used in nowadays there is a difference which can be easily explained linguistically. This difference keeps the secret of surname's formation and historical reality in which Venetian and Austrian government attracted our population from Turkish territory – populated it in deserted villages along the border where there were constant wars. The paper does not only explain the primary meaning of the surname but also a reason due to which a general noun uselac became a personal name as well as the reason why administration of two western European countries recorded inhabitants with a name Oselac (uselacz) differently from inhabitants who immigrated earlier in the area of north Dalmatia and Lika.*

Keywords: *surname, meaning, conversion, general noun, personal name*